

УДК 323.3(73):2-78

РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У США

Діана Стеблак

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
факультет міжнародних економічних відносин,
кафедра міжнародної політики
вул. Університетська, 14, 88000, м. Ужгород, Україна*

У статті проаналізовано роль та місце релігійних організацій в політиці США, різниця дефініцій «релігійна організація» та «церква». Досліджено законодавчу базу регулювання релігійних організацій у США, роль та місце релігійних організацій у соціальній сфері країни, особливості взаємодії релігійних організацій та держави в рамках моделі відокремлення держави та церкви.

Ключові слова: політика, релігійні організації, держава, США, церква.

Постановка проблеми. Взаємодія релігійного і суспільного життя є однією з найбільш поширених проблем у різних країнах. Церква, як і будь-яка релігійна організація, намагається певною мірою отримати функції, які традиційно притаманні структурам влади, визначати найважливіші напрямки розвитку суспільства, а також «толкування» найважливіших подій у країні згідно з постулатами віри. Не остання роль у цих процесах відводиться релігійним організаціям. Вітчизняні та зарубіжні вчені здійснили чимало досліджень на дану тематику, але питання про роль та місце релігійних організацій у США залишається дискусійним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автор використав аналітичний матеріал Pew Research Center та Gallup. Проаналізовано податкове законодавство США, яке виокремлює та координує існування та розвиток релігійних організацій та церков у США. Досліджено відносини релігійних організацій та держави згідно з Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act of 1996, описано маловідомий розділ «Благодійний вибір», який регулює співпрацю релігійних організацій та держави в соціальній політиці. Опрацьовано дослідження зарубіжних вчених, які працювали над даною тематикою. Вагомий внесок у розвиток даної тематики зробив російський вчений Царевський А.Н., який досліджував роль релігійних організацій у внутрішній політиці країни. А. Кнаан і Стефаніє С. Бодді дослідили відносини релігійних організацій та церкви в соціальній політиці «Charitable Choice and Faith-Based Welfare: A Call for Social Work», Карл Г. Есбек – «Charitable Choice and the Critics», з юридичної точки зору релігійні організації описала Мелісса МакКлеллан – «Faith and Federalism: Do Charitable Choice Provisions Preempt State Nondiscrimination Employment Laws?». Також дану тематику розглядали у своїх працях Майкл Д. МакГінніс, Дж. Майкл Мартін, Клод У. Стімсон, Пол Трейсі та інші.

Виклад основного матеріалу. США – країна, де релігійні організації та церкви відчують себе як перші серед рівних. І щоб зрозуміти, як розвивалася ця країна, перш за все потрібно визначити, як розвивалася церква та релігійні організації в ній.

У США згідно з дослідженнями та опитуваннями Pew Research Center та Gallup: Analytics and Advice саме протестантські церкви та організації є найбільш впливовими в суспільстві, вони формують світоглядні уставки більшості американських громадян.

Саме протестантські релігійні організації протягом більшої частини існування США та механізми їх взаємодії з політичними інститутами формували політичні процеси в даній країні.

Релігійні організації стають не просто структурами «служіння», як вони себе називають, а, як зазначає Д. Дж. Хофреннінг, намагаються «досягнути не просто змін у політичному курсі країни, а його корінного перегляду». Крім того, релігійні організації є впливовими лобістськими структурами.

Важливість впливу ролі релігійних організацій та церков можна простежити під час виборів коли, як зазначає Дж. К. Грін, «приналежність до релігійної групи має важливе значення в політиці». У країні, де протестанти є домінуючими за кількістю, 44 із 45 президентів – протестанти. Але, на думку автора, уваги заслуговує і те, що релігійні організації і церкви інколи «нейтрально», незважаючи на модель відокремлення держави та церкви, дають оцінку кандидата під час виборів, також спостерігається тенденція того, що консервативні церкви надають підтримку республіканцям. Особливу увагу в цьому аспекті заслуговує біблійний пояс США.

Тож з огляду на те, що церква та релігійні організації грають важливу роль у житті США, варто провести чітку демаркаційну лінію між даними поняттями.

В. Борисова зазначає, що релігійна організація – це «збірне поняття, яке об'єднує різні за функціональністю здійснення релігійної діяльності організації» [1, с. 123]. Церква – це «управлінська система, яка має свій склад і устрій... має особливу систему права» [1, с. 124].

Майкл Д. МкГінніс зазначає, що «релігійною організацією є організації, які спеціалізуються на наданні певних видів послуг і які засновують деякі аспекти своїх програм на релігії, спеціалізуються на наданні деяких форм громадських послуг» [11].

Пол Трейсі у статті «Релігія і організація: критичні поточні і майбутні версії» зазначає, що небагато відомо про «динаміку форм релігійних організацій» чи вплив на загальні соціальні процеси чи інші види організацій» [16].

Згідно з податковим кодексом, який, на думку автора, дає одну з найчіткіших дефініцій цих категорій, можна вважати, що церква – це релігійні установи (церкви, мечеті, синагоги та інші), які відносяться до міст поклоніння та молитви, звільнені від аудиту, втручання держави та відповідають таким ознакам:

- 1) чітке законне існування;
- 2) визначене віросповідання і форма поклоніння;
- 3) визначене церковне керівництво;
- 4) формальний кодекс доктрини і дисципліни;
- 5) релігійна історія;
- 6) члени не пов'язані з іншою церквою чи деномінацією;
- 7) визначена література;
- 8) регулярні релігійні служби;
- 9) школи, які навчають своїх служителів;
- 10) недільні школи для дітей.

Церквою вважається установа, яка відповідає більшості даних ознак.

Релігійні організації – це некомерційні організації, засновані на вірі (не місце поклоніння), зазвичай не належать до певної конфесії, вони часто намагаються об'єднати визначені системи вірувань, хоча також можуть бути групами, які вивчають чи просувають певну релігію. Щоб вважатися вільною від податків, релігійна організація повинна зареєструватися відповідно до положення 501 (с) (3).

Релігійна організація, повинна відповідати таким критеріям:

- 1) організація повинна бути організована і діяти виключно в релігійних або інших благодійних цілях;
- 2) чистий прибуток не повинен приносити вигоду жодному приватному суб'єкту чи організації;
- 3) не повинна впливати на законодавство;
- 4) не повинна втручатися у виборчу систему країни;
- 5) ціль та дії організації не повинні порушувати чинне законодавство США чи державну політику, нести загрозу громадянам країни.

Південна баптистська конвенція і Об'єднана методистська церква є одними з найвпливовіших релігійних організацій у США. Південна баптистська конвенція володіє розгалуженою структурою конгрегації і має сильну базу впливу на громадян та широкий рівень проповідницької роботи. Згідно з «Annual Church Profile report 2017» ця організація налічує 47 544 помісних церков, 15 005 638 членів [2]. Об'єднана методистська церква має більш жорстку структуру з єдиним центром, який проводить чітку політику всієї організації. За даними Pew Research, 3,6% населення США відносить себе до цієї церкви, що становить 9 млн. дорослого населення країни [17]. Також однією з найбільших релігійних організацій є Національний союз церков Христа у США, також називається Національним союзом церков – дана організація, яка було створена в 1950 р. 12 національними міжконфесійними агентствами, агентствами протестантських, англіканських і східних православних конфесій, є найбільшим єкуменічним органом у США, з кількістю членів більше 45 млн. членів на початку XXI ст. Його міжнародним аналогом є Всесвітня рада церков [15].

Царевський А.Н. та Рихтик М.І. зазначають, що «релігійні організації стають самостійними політичними механізмами, які здатні впливати на внутрішньополітичних курс держави, адже вони, з одного боку, приймають участь у формуванні культури у країні та її іміджу у світі. А з іншого, не останньою вважається роль релігійних організацій у виборчому процесі, коли ті чи інші заяви можуть мати вплив на громадян.» [3, с. 130–137].

Усі церкви і релігійні організації відповідно до Розділу 501 (с) (3) Податкового кодексу «non – profit organization». Але відповідно до Податкового кодексу для того, щоб церква чи релігійна організація була звільнена від податків, згідно з розділом 501 (с) (3) Податкового кодексу США, «організація повинна бути організована і здійснювати свою діяльність тільки для «виключних цілей» (відповідно до розділу 501 (с), (3) ними є благодійна діяльність, релігійна, освітня, наукова, літературна діяльність та інше [8]). Жоден із її доходів не може надійти ніякому приватному акціонеру чи індивідууму. Крім того, це не повинна бути організація, яка намагається впливати на законодавство, не може приймати участь у кампаніях за чи проти будь-якого політичного кандидата [7].

Також церквам та релігійним організаціям, як і іншим організаціям розділу 501 (с) (3), заборонено робити внески в політичні кампанії, публічні заяви (усні чи письмові) за чи проти будь-якого кандидата на державну посаду. Це може означати порушення розділу і бути причиною позбавлення статусу безподаткової організації чи введення певного податкового акцизу.

Але, з іншого боку, не вважається порушенням акції з навчання виборців, що проводиться «безпартійним чином», тобто не надається перевага тій чи іншій партії чи кандидату. Також діяльність, яка провокує людей брати участь у виборах, реєстрація виборців та інші дії також не є порушенням [13]. На думку автора, це може призвести в деяких випадках до того, що релігійні організації надаватимуть не тільки загальну інформацію, тобто на основі загальної подачі інформації можуть бути подані певні дані про будь-якого кандидата чи партію.

Важливим залишається факт залучення релігійних організацій у соціальну сферу. Маловідомою в акті «**Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act of 1996**» є секція «**charitable choice**» – «благодійний вибір».

У 1996 р. був прийнятий Акт про узгодження персональної відповідальності й можливості працювати (Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act of 1996) [14], особливістю якого є розділ, що називають «Charitable choice», пункти якого представлені в розділі «I. Блокові гранди для тимчасової допомоги бідним сім'ям», «Секція 104. Послуги, що надаються благодійними, релігійними або приватними організаціями». Метою цього розділу є дозволити державам укладати договори з релігійними організаціями, дозволяти релігійним організаціям приймати різні виплати в рамках програми описаної в Акті (підрозділ (а) (2)) на тій самій основі, що й іншим неурядовим провайдером, не погіршуючи їхнього релігійного характеру та без зменшення їхньої релігійної свободи, незважаючи на те, що вони фінансуються даною програмою. Багато науковців негативно віднеслися до даного акту, звертаючи увагу на те, що він нівелює «стіну між церквою та державою». Рам А. Кнаан і Стефаніє С. Бодді зазначають, що акт змінив історію відносин релігійних організацій і державного сектору, відкривши тим самим можливість змішування релігійної і державної підтримки в соціальній сфері [4, с. 224].

Релігійні організації, які беруть участь у соціальних проектах у рамках вищенаведеного акта, не повинні бути змушені прибирати релігійні символи чи змінювати форму внутрішнього управління. Ні федеральний уряд, ні уряд штатів не може змусити їх зробити це.

Для того, щоб не було релігійного конфлікту, особа, якій надається допомога релігійною організацією, має заперечення проти релігійного характеру такої організації, в розумний строк зможе отримати заміну за допомогою альтернативного постачальника.

Релігійна організація не повинна дискримінувати особу в наданні допомоги через її релігію чи невіру в жодну релігію, релігійні вподобання, релігійні переконання чи відмову від активної участі в релігійній практиці.

Як зазначено в Податковому кодексі США, релігійні організації є неприбутковими, і вони не можуть бути піддані аудиту. Але якщо релігійні організації беруть участь у наданні допомоги, описаної вище, здійснюючи її з федеральних коштів, тоді ця фінансова допомога підлягає аудиту.

Також варто відмітити, що останнім положенням даного розділу є те, що «ніщо не повинно тлумачитися як попередження будь-якого положення Конституції чи <...> що забороняє або обмежує витрати державних коштів у релігійних організаціях або на них».

Карл Г. Есбек зазначає, що «Благодійний вибір» охоплює три принципи, які займають важливе місце в законодавстві [5, с. 17–18].

По-перше, закон забороняє уряду дискримінувати з огляду на релігійне відношення, і важливим для сприйняття провайдера є не «Хто ти?», але «Що ти можеш зробити?».

По-друге, накладається заборона на уряд не втручатися в релігійну автономію провайдера.

По-третє, накладається як на уряд, так і на провайдера заборона на обмеження прав кінцевих бенефіціарів.

Мелісса МакКлеллан зазначає, що в минулому релігійні організації також отримували державне фінансування в рамках соціальних проблем і чітко відокремлювали світські обов'язки від релігійних. Такі релігійні групи, як католики і лютерани, користувалися державним фінансуванням шляхом створення окремих неприбуткових організацій та не представляли релігійні символи [12, с. 1447]. Згодом був збільшений діапазон застосування цього акта. У січні 2001 р. Дж. Буш молодший закликав домогтися більшої допомоги релігійних

організацій у соціальних програмах, що фінансуються урядом. «Віросповідання і громадська ініціатива» – один із основних постулатів його внутрішньої політики [12, с. 1446].

Церква від заснування Америки ніколи не сплачувала податки. Перша Поправка назавжди роз'єднала церкву та державу і, як зазначив у листі до Баптистської асоціації в Данбарі Т. Джеферсон, «побудувала стіну відокремлення між церквою і державою» [10]. В американському суспільстві виникла дискусія про те, чи повинні церкви бути установами, які не обтяжені податковими стягненнями. Дж. Майкл Мартін у статті «Чи слід уряду накладати податки на церкви?» зазначає, що «історикам навіть важко знайти той період часу, коли практика безподаткового статусу церкви та релігійних організацій була заснована» [9]. Клод У. Стімсон стверджує, що «надання податкового імунітету церковній і військовій власності є настільки старим, як і сам інститут оподаткування» [6]. Як зазначає Верховний суд США, «така часом винагороджена традиція, не зламана століттями, не може бути просто відкинута» [19].

Також, на думку автора, спроба накласти податок на церкву і релігійні організації може бути розцінена як втручання держави в справи церкви, також автор хоче наголосити на тому, що провести аудит навіть якби церква не була структурою, яка не підлягає оподаткуванню, а оподатковувалася, було б неможливо, адже держава не повинна втручатися в справи церкви згідно з Першою Поправкою до Конституції США.

Висновок. Питання про роль релігійних організацій протягом довгого часу було темою дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених. США – приклад того, який вплив на внутрішню політику та суспільну думку вони можуть мати. США створили чітку законодавчу базу, яка регулює релігійні організації. Незважаючи на це, вчені продовжують диспутувати, чи не занадто вагоме місце займають ці організації в розвитку внутрішньої політики країни, виборчому процесі, соціальній політиці та в інших сферах взаємодії з державними інституціями.

Список використаної літератури

1. Борисова В.І. Релігійна організація – функціональний вид непередприемницьких організацій. *Право України*. 2014. № 2. С. 123–130.
2. Офіційний сайт Південної баптистської конвенції. URL : <http://www.sbc.net/fastfacts/>.
3. Царевский А.Н. Роль религиозных организаций в формировании внешнеполитического курса США. «*Научное сообщество студентов XXI столетия: общественные науки*». Материалы VI студенческой международной заочной научно-практической конференции (13 декабря 2012 г.). Новосибирск : Изд. «СибАК», 2012. С. 130–137.
4. Snaan R. A. Choice and Faith-Based Welfare: A Call for Social Work. *Social Work*. 2002. Vol. 47. Issue 3. P. 224–235.
5. Carl H. Esbeck, Charitable Choice and the Critics, 57 N.Y.U. Ann. Surv. Am. L. 17. 2000. P. 17–32.
6. Claude W. Stimson, The Exemption of Property from Taxation in the United States, 18 MINN. L. REV. 411, 416, 1934.
7. Exemption Requirements – 501(c)(3) Organizations. URL : <https://www.irs.gov/charities-non-profits/charitable-organizations/exemption-requirements-section-501c3-organizations>.
8. Exempt Purposes – Internal Revenue Code Section 501(c)(3). URL : <https://www.irs.gov/charities-non-profits/charitable-organizations/exempt-purposes-internal-revenue-code-section-501c3>.
9. J. Michael Martin (Vice President & Legal Counsel, Evangelical Council for Financial Accountability), Should the Government Be in the Business of Taxing Churches?, 29 Regent U. L. Rev. 309. 2017.

10. Letter from Thomas Jefferson to the Danbury Baptist Association (Jan. 1, 1802), in 8 THE WRITINGS OF THOMAS JEFFERSON: BEING HIS AUTOBIOGRAPHY, CORRESPONDENCE, REPORTS, MESSAGES, ADDRESSES, AND OTHER WRITINGS, OFFICIAL, AND PRIVATE. 113, 113–14. H.A. Washington ed., Taylor & Maury. 1854.
11. Michael D. McGinnis. Religion Policy and Faith-Based Organizations: 11. Charting the Shifting Boundaries between Church and State. *Annual Meeting of ASREC, the Association for the Study of Religion, Economics & Culture*, Washington, D.C., April 7–10, 2011.
12. Melissa McClellan. Faith and Federalism: Do Charitable Choice Provisions Preempt State Nondiscrimination Employment Laws? 61 WASH. & LEE L. REV 1437, 2004. P. 1445–1447.
13. The Restriction of Political Campaign Intervention by Section 501(c)(3) Tax-Exempt Organizations. URL : <https://www.irs.gov/charities-non-profits/charitable-organizations/the-restriction-of-political-campaign-intervention-by-section-501c3-tax-exempt-organizations>.
14. Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act of 1996. URL : <https://aspe.hhs.gov/report/personal-responsibility-and-work-opportunity-reconciliation-act-1996>.
15. National Council of the Churches of Christ in the U.S.A. American religious organization. URL : <https://www.britannica.com/topic/National-Council-of-the-Churches-of-Christ-in-the-USA>.
16. Paul Tracey. Religion and Organization: A Critical Review of Current Trends and Future Directions. *The Academy of Management Annals*. June 2012. 6(1). P. 1–48.
17. «Religious Landscape Study». URL : <http://www.pewforum.org/religious-landscape-study/>.
18. Tax Information for Churches and Religious Organizations. URL : <https://www.irs.gov/charities-non-profits/churches-religious-organizations>.
19. Walz v. Tax Comm'n, 397 U.S. 664, 678. 1970.

THE ROLE OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS IN USA

Diana Steblak

*State Higher Educational Institution «Uzhgorod National University»
Faculty of International Economic Relations,
Department of International Policy
Universitetska str., 14, 88000, Uzhgorod, Ukraine*

The article analyzes the role and place of religious organizations in US politics. The difference between the definitions is “religious organization” and “church”. The legislative base of the regulation of religious organizations in the USA is researched. The role and place of religious organizations in the social sphere of the country. Features of interaction between religious organizations and the state as part of the model of separation of state and church.

Key words: politics, religious organizations, state, USA, church.